

Hälsovårdsdepartement önskas

Redan innan Medicinska fakulteten i Lund utformat sitt remissyttrande över Universitetsutredningens betänkande del VII, vilket i vanlig ordning skall överlämnas till det Större akademiska konsistoriet, har fakulteten direkt till Konungen ingett en särskild framställning, vari fakulteten lägger fram en rad argument för inrättande av ett hälsovårdsdepartement. Fakulteten anser att en samordnad administration av sammanhörande men nu splittrade angelägenheter inom utbildning och forskning nödvändigtvis måste ske, och att förutsättning härför bör skapas innan beslut fattas i anledning av universitetsutredningens betänkande.

"Fakulteten är helt införstådd med att utredningen eventuellt ansett det falla utanför dess uppdrag och befogenheter att vid framläggande av sitt betänkande komma med sådana förslag till planlösningar som skulle nödvändiggöra en ny departementsindelning. Likväl finner fakulteten det anmärkningsvärt, att utredningen, då den inledningsvis konstaterar, att den snabba expansionen av universitets- och högskoleväsendet nödvändiggör att från grunden ompröva dess organisation och förvaltning, ej fullföljt denna tankegång och gjort följande överväganden.

1. Är det rimligt att av ett departement, som skall ansvara för landets utomordentligt omfattande skolväsende och lärarutbildning, utbildningen av jurister och samhällsvetare för landets rättsskipning, administration och förvaltning, utbildning av naturvetare, tekniker och ekonomer för landets handel och industri, begära, att det även i framtiden — med den förutsedda våldsamma expansionen — med erforderlig sakkunskap och effektivitet jämväl skall kunna vara högsta myndighet för utbildningen av läkare och

övriga medicinska yrkeskategorier avsedda för landets hälso- och sjukvård?

2. Är det lämpligt, att inom ett och samma departement organisera utbildning och forskningsmöjligheter för högst differentierade yrkesgrupper, som i sin kommande yrkesutövning till större delen kan anses tillhöra helt andra departement?

3. Är det överhuvudtaget möjligt, att inom den ecklesiastika ramen bygga upp en stark uniformerad universitets- och högskoleorganisation, som åtminstone under några decennier framöver, kan beräknas hålla inför de stora påfrestningar, som en starkt differentierad forskning och akademisk utbildning kommer att medföra, kanske redan inom den närmaste 10-års perioden?

Frågorna har endast av utredningen tangerats, då fakulteten konstaterar, att utredningen på departementsnivå ej företagit en överflyttning till ecklesiastikdepartementet av de under jordbruksdepartementet ställda tre högskolorna, av vilka åtminstone den veterinärmedicinska har en mycket nära anknytning till den medicinska disciplinen. Därjämte tränger sig osökt frågan i förgrunden, om ett universitet i dagens läge och i framtiden bör vara den adekvata organisationsenheten för en starkt differentierad forskning och akademisk utbildning. Ej heller denna fråga analyserar utredningen med tillräcklig skärpa, och utredningens grundinställning till densamma är oklar. På universitetsnivå har utredningen sålunda, å ena sidan låtit tandläkarhögskolorna och farmaceutiska institutet upphöra som självständiga organisationer och införlivat dem i större medicinska universitets-, resp. högskoleorganisationer, å andra sidan låtit karolinska institutet och tekniska högskolan i Stockholm samt han-

delshögskolan i Göteborg kvarstå som självständiga med ett universitet jämställda organisationer och slutligen lämnat frågan öppen angående tekniska högskolans i Lund eventuella inordnande under Lunds universitet. I dessa överväganden och beslut har man svårt att se någon konsekvent linje i utredningens handlande.

Fakulteten beklagar, att utredningen så föga penetrerat eller ansett sig ha haft möjligheter att penetrera de ovan anförda frågorna, ty med deras rätta besvarande står och faller hela ärendet angående en ändamålsenlig och efter tidens och samhällets krav väl avpassad universitets- och högskoleorganisation. Besvarandet av frågorna kräver emellertid primärt en översyn av den nuvarande departementsindelningen och därefter en ingående utredning av frågan angående de olika akademiska disciplinernas mest lämpliga departementstillhörighet. Eftersom en sådan utredning ännu ej förebragts, saknar fakulteten i förevarande situation möjligheter att ingå på en närmare diskussion av dessa frågor, men önskar i det följande anförda en del synpunkter på de utbildningsproblem som sammanhänger med landets hälso- och sjukvårdsverksamhet.

En ändamålsenligt organiserad och med hänsyn till profylaktiska, terapeutiska och palliativa åtgärder planmässigt bedriven hälso- och sjukvård utgör en av ett kultursamhälles viktigare grundfunktioner. Alla gjorda prognoser visar också entydigt, att kraven på denna verksamhets effektivitet successivt kommer att öka i samband med samhällets allmänna utveckling. Det går ej en dag, utan att ett flertal frågor sammanhängande därmed offentligen debatteras.

För att kraven på en effektiv och allsidig hälso- och sjukvård skall kunna tillgodoses måste de personella och materiella resurserna icke endast vara förhanden utan därjämte vara rätt dimensionerade och samordnade i förhållande till varandra. Det lönar sig ej att öka storleken av de medicinska kadrarna, om dessa i brist på materiella resurser ej kan rationellt utnyttjas. Det lönar sig ej heller att bygga stora och välutrustade sjukhus, om dessa i brist på personal måste hållas stängda. Slutligen lönar det sig ej heller att

åstadkomma en kvantitativ ökning av utbildningskapaciteten, om de utbildades allmänna duglighet och användbarhet är väsentligen beskuren till följd av kvalitativa brister i utbildningen. Till landets hälso- och sjukvård i vidsträckt bemärkelse måste sålunda även de olika utbildningsformerna för de i verksamheten engagerade kategorierna ovillkorligen hänföras. Därtill kommer att organisationens effektivitet är beroende av ett ständigt utvecklingsarbete på olika plan, medicinsk forskning, medicinsk industri, administration, organisation och planering, ekonomisk förvaltning, personalpolitik, internationell kontaktverksamhet m. m.

I fortsättningen benämnes all med landets hälso- och sjukvård sammanhängande verksamhet medicinalverksamhet och all personal av olika kategorier som på ett eller annat sätt är engagerad däri medicinalpersonal.

En intim samverkan mellan medicinalpersonals olika grupper är en nödvändig förutsättning för uppnåendet av den eftersträfvade effektiviteten, men i övrigt framstår medicinalverksamheten såsom starkt differentierad och mångfasetterad, då den måste använda sig av vitt skilda medel och anlita en mängd olika yrkeskategorier.

Som av följande tablå framgår kan dessa grovt indelas i två grupper.

A. Grupper med akademisk utbildning

Apotekare

Läkare

Receptarier

Sjukhusadministratörer

Tandläkare

Veterinärer m. fl.

B. Andra grupper

Arbetsterapeuter

Kuratorer

Laboratoriebiträden

Läkarsekreterare

Medicinalpersonal vid mentalsjukhus

Narkosassistenter

Operationsassistenter

Röntgenassistenter

Sjukgymnaster

Sjuksköterskor
Sjukvårdsbiträden
Tandsköterskor
Tandtekniker
Undersköterskor m. fl.

För samtliga kategorier gäller, att de måste besitta mer eller mindre kvalificerade kunskaper i medicinska frågor. För flera av kategorierna gäller dessutom, att de under sin utbildning måste bibringas insikter såväl av teoretisk som praktisk natur. Den särart som karakteriserar utbildningsverksamheten kräver ett särskilt hänsynstagande, när det gäller utbildningens innehåll, planläggning och organisation samt de i utbildningen engagerade lärarna, som många gånger är nödsakade att bestrida sin lärarverksamhet som bisyssla vid sidan om annat betungande arbete i sjukvårdens tjänst. Ytterligare en faktor tillkommer som torde vara speciell för medicinalpersonalens utbildning, nämligen behovet för ett flertal grupper av det särskilda undervisningsmaterial som patienterna utgör. För att utbildningen skall erhålla en lämplig och effektiv utformning fordras utöver vad ovan nämnts en fullgod samordning, icke minst med hänsyn till de begränsade möjligheterna att erhålla kompetenta lärarkrafter.

Fakulteten kan i föreliggande sammanhang ej ingå på en detaljanalys av formerna för den ordinarie utbildningen, vidareutbildningen och den specialiserade utbildningen inom de ovan berörda personalgrupperna, men konstaterar, att utbildningen bedrivs vid medicinska fakulteter och högskolor självständiga såväl som universitetsanslutna, samt vid ett stort antal utbildningsanstalter i statlig, kommunal, landstings- och privat regi. Högste företrädare på regeringsplan är ecklesiastikdepartementet, inrikesdepartementet (efter den 1/7 1963 socialdepartementet) och jordbruksdepartementet. I det följande begränsar sig emellertid fakulteten till en del synpunkter på läkarutbildningens organisation.

Den prekliniska läkarutbildningen skiljer sig ej nämnvärt från annan naturvetenskaplig akademisk utbildning med avseende på behov av lä-

rare, hjälpkrafter, lokaler och undervisningsmateriel. En skillnad finns dock. Jämförd med förhållandena inom de flesta andra discipliner utgör den prekliniska utbildningen en bunden och organiserad studiegång med en begränsad och distinkt målsättning. De olika ämnena i denna gång utgör led i den totala medicinska utbildningskedjan. Den indelning av undervisningen som i många akademiska ämnen genomförs i s. k. undervisning på lågstadiet och på högstadiet är ej aktuell inom den prekliniska läkarutbildningen. Bestämmelserna för studier för den s. k. högre betygsgraden är likaså föga aktuella. Enligt fakultetens mening var genomförandet av dessa bestämmelser i strävan att uniformera den akademiska utbildningen direkt olycklig, och skulle bestämmelserna i praktiken rekommenderas till efterföljd skulle detta resultera i ett fullständigt kaos i hela utbildningen.

Den kliniska utbildningen är väsensskild från andra akademiska utbildningsformer. Professorn/laboratorn i ett kliniskt ämne är ej endast universitetslärare. Han har därjämte funktionen att vara överläkare och chef för en stor sjukvårdande enhet med en mycket omfattande personalorganisation. I denna sin egenskap har han två huvudmän, dels universitetet (ecklesiastikdepartementet), dels antingen den kommunale eller den statlige sjukvårdshuvudmannen. I sitt praktiskt medicinska handlande är han därjämte underställd medicinalstyrelsen (inrikesdepartementet). Denna dualism i professors/laborators-klinikchefsbefattningen innebär med den arbetsbelastning som vartdera ämbetet medför en ständig intressekonflikt, som kan ge sig tillkänna redan vid befattningsens tillsättande. Frågan om universitetsstatuterna överhuvudtaget har en adekvat utformning, när det gäller tillsättandet av kliniska ordinarie lärarbefattningar, har f. ö. också redan tagits upp till diskussion bl. a. av de kommunala huvudmännen. Den nämnda dualismen är av principiellt djupgående natur men ger sig också tillkänna i en mångfald detaljer.

Vad ovan sagts om professorn/laboratorn-klinikchefen gäller i mycket hög grad även övriga

kliniska lärare och underläkare. Erfarenheterna har visat, hur utomordentligt stora svårigheterna kan bli, när det gäller den rätta avvägningen mellan de tre huvuduppgifterna, forskning, undervisning och sjukvård.

Om man undantager de statliga undervisnings-sjukhusen, bedrivs den kliniska utbildningen i lokaler tillhörande den kommunale huvudmannen, vilka lokaler av denne upplåtits för undervisnings- och forskningsändamål enligt särskilda avtal. Mångfalden av samarbetsorgan för att sluta dessa avtal, tolka desammas innebörd och tillämpa dem i praktiken visar, att en splittring och en intressekonflikt även här råder, som blir till förfång för den kliniska utbildningen, icke minst varje gång en kapacitetsökning eller en nybyggnad planeras. Vad nu sagts om lokaler gäller även i betydande grad utrustning. Varje växling i utbildningens omfattning utlöser också här svårigheter på grund av den tungroddhet som karakteriserar avtalsapparaten.

Men för att lokaler och utrustning överhuvudtaget skall kunna ställas till den kliniska undervisningens och forskningens förfogande, vilka överenskommelser och avtal som än därom må ha träffats, är dock grundförutsättningen, att lokalerna med hjälp av annan sjukvårdspersonal kan hållas öppna och sjukvårdsmässigt drivas så att ett för utbildningen och forskningen lämpligt kliniskt material kan utnyttjas. De akademiska myndigheterna saknar praktiskt taget helt möjligheter att kunna lämna några bidrag till lösningen av den därmed förknippade problematiken, bl. a. emedan de för problemlösningen nödvändiga personalkategorierna i allmänhet ej har någon som helst anknytning till organ underställda ecklesiastikdepartementet.

Fakulteten är medveten om, att det även i framtiden torde kunna uppkomma organisatoriska och andra svårigheter i samband med den kliniska utbildningens anordnande, då statsmakterna för att kunna arrangera sådan utbildning måste utnyttja de landstings- och statsägda undervisningssjukhusen. Samtidigt hyser fakulteten emellertid den uppfattningen, att det under alla omständigheter vore för frågornas sakliga be-

dömning lyckligt, om statsmakternas intresse i desamma ej såsom nu är uppdelat på två olika departement utan ligger inom ett enda sådant, som samtidigt kan utöva högsta överinseendet över landets sammanslagna hälso- och sjukvård och det stora antalet därmed sammanhängande problem, bl. a. läkarutbildningsfrågan.

Fakulteten hemställer därför, att, innan det av universitetsutredningen framlagda betänkandet blir föremål för proposition, en översyn av den nuvarande departementsindelningen snarast kommer till stånd, särskilt med hänsyn till frågan angående lämpligheten att inrätta ett särskilt hälso- och sjukvårdsdepartement, samt att betänkandet överarbetas med hänsyn till vad som efter en sådan översyn må ha kunnat framkomma."

HYLLOR

praktiska
konstruktioner
för kontor
arkiv
bibliotek
butiker
laboratorier
privatinredn.

Sparings

Stockholm Ö.
Försälj.-avd.: Karlavägen 89
Tel. 67 36 50 — 67 76 75